

Urbán Kristóf

Afroamerikaiak választójogi harca a rekonstrukciótól az 1965-ös szövetségi választójogi törvényig¹

Absztrakt

Jelen tanulmányomban a kutatásom irányvonalait igyekeztem kijelölni. Az első afroamerikaiakat több mint négyszáz éve hurcolták az észak-amerikai kontinensre, történetük azóta meghatározza a kontinens történelmét, különösen az Egyesült Államokét. Az afroamerikaiak jogegyenlőségi harca akkor kezdődött, amikor a XIII. alkotmánykiegészítéssel megszüntették a rabszolgaságot az egész Egyesült Államok területén, és az afroamerikaiak jogilag szabad embernek minősültek. Ugyanakkor hiába a rekonstrukció során elfogadott két alkotmánymódosítás, ez nem teremtett azonnali jogegyenlőséget semmilyen területen, így különösen a választójog területén. Az afroamerikaiakra majd egy évszázadig tartó harc várt, mire elnyerték a jogegyenlőségüket. Ennek az időszaknak a jogalkotása és bírósági döntései sokszor visszavetették az egyenlőségi törekvéseket, gyakran évtizedenként változó gyakorlatukkal. Ugyanakkor a választójogi harc története tele van olyan bírósági döntésekkel, amelyeknek a kimondott jogelvei mind a mai napig meghatározóak.

The African American Voting Rights Struggle from Reconstruction to the 1965 Federal Voting Rights Act

Abstract

In this study, I have tried to set out the lines of my research. The first African Americans were brought to the North American continent more than four hundred years ago, and their story has shaped the history of the continent, especially that of

¹ Elsőéves PhD-hallgatóként jelen tanulmány a disszertációm kutatási tervként is felfogható szintézise, amely kijelöli azokat a kutatási irányokat, amelyeket a jövőben részletesebben kívánok vizsgálni.



the United States. The struggle for equality of rights for African Americans began when the Thirteenth Amendment to the constitution abolished slavery throughout the United States and made African Americans equally free men. However, despite the two Constitutional Amendments passed during Reconstruction, this did not create immediate equality of rights in any area, especially in the area of suffrage. African Americans had to fight for almost a century to gain equality. This period, filled with various legislatures and court decisions that often set back the quest for equality, often with practices that changed by the decade. At the same time, the history of the struggle for suffrage is full of court decisions in which the legal principles enunciated are still decisive today.

1. Bevezetés

„Mi, az Egyesült Államok népe [...]”² így kezdődik az Amerikai Egyesült Államok alkotmánya. Vajon mit jelenthet a „nép”, és kik azok a „mi”, ezekre a kérdésekre az amerikaiak több mint kétszáz éve keresik a választ.³ Jóllehet Kelet-Európából ezt a kérdést megválaszolni pusztán a külső szemlélő nézőpontjából lehet, ugyanakkor érdemes az amerikai alkotmányfejlődésnek egyes lépéseit görcső alá venni, megvizsgálni egyes jogintézmények fejlődésének a történetét, hogy az alapján milyen ív rajzolódik ki az amerikaiak híres „szabadsága” tekintetében, melyek azok az aktorok, amelyek alakították a világ egyetlen szuperhatalmának⁴ jogfejlődését.

A Függetlenségi nyilatkozat úgy rendelkezik, hogy „[m]agától értetődőnek tartjuk azokat az igazságokat, hogy minden ember egyenlőként teremtetett”.⁵ Az amerikai alkotmány a népképviselő elvén nyugszik, egyértelműen hatottak az alkotmányra a francia felvilágosodás nagy alkotóinak munkái,⁶ az angol gondolkodók

² Bödy Pál – Urbán Aladár (szerk.): *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2001. 479–495.

³ Ezen az úton normatív szempontból kiemelkedik a Kongresszus által 1952-ben elfogadott „Az alkotmány és az állampolgárság napja”. Lásd Beke-Martos Judit: Az alkotmány és az állampolgárság napja. *JOG.történet. Az MTA–ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja*, 2021. szeptember 20.

⁴ A Britannica definíciója alapján olyan országokat nevezünk szuperhatalomnak, amelyek jelentős gazdasági és katonai fölényben vannak a világ más országaival képest. Lásd Kende Tamás et al. (szerk.): *Nemzetközi jog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2014. 99.

⁵ Urbán Aladár: *Közétársaság az Újvilágban*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994. 329.

⁶ Kisteleki Károly: „Natio és citoyen”: nemzetfelfogás és állampolgárság megszületése a francia forradalom alatt. In Rácz Lajos (szerk.): *Jurisprudentia splendidissima. Tanulmányok Nagyné Szegvári Katalin tiszteletére*. Budapest, Martin Opitz Kiadó, 2010. 89–117.

közül pedig különösen John Locke munkássága a természettől eredő jogegyenlőségről.⁷ A Függetlenségi nyilatkozat a természetjogra, a természet törvényeire alapozza érveit az egyenlőségről. Matthew Spalding szerint ezen törvényszerűségből ered, hogy az emberek különbözőek, ezért az alapító atyák vélhetően nem az egyes emberi csoportok közötti egyenlőségre utaltak, hanem magára az egész emberiségre, mint egyenlőkre. A természetjog tehát, amire az alapító atyák létesítették műveiket, nem kiterjesztő, nem vonatkoztatható minden emberre.⁸ Ebből is látszik, hogy milyen nehéz helyzetben voltak egyes csoportok a jogegyenlőségért folytatott harcukban, hiszen azok, akik az alkotmányt és a Függetlenségi nyilatkozatot azok szerzőinek elképzelései szerint értelmezik, újra és újra felvetik, hogy az alkotmány nem tartalmazhat több jogot, mint amennyit az alapító atyák szándékaik szerint elhelyeztek a szövegekben.⁹

2. Az afroamerikaiak

Tekintettel arra, hogy egy, az amerikai társadalomban jól körülhatárolható csoportot vizsgálók, érdemes áttekinteni, kik is az afroamerikaiak. Magáról az afrikai rabszolga-kereskedelemlről a 20. század során rengeteg vita alakult ki, bár létezett egyrésről az úgynevezett „transzformációs tézis”, amely szerint az európaiak kontinensre érkezése volt az, ami a rabszolga-kereskedelmet elindította a kontinensen, az újabb kutatások rámutatnak, hogy maga a rabszolga-kereskedelem már jóval előbb kialakult.¹⁰ Ugyanakkor, ahogy a keresleti oldal a 15. század folyamán fellendült, úgy egyre inkább fejlődött a kínálati oldal szervezettsége is, és a nyugat-afrikai államok jövedelmezővé tették a rabszolga-kereskedelmet az európaiakkal. Nevezetesen, jelentősen növelték a vámokat és adókat azok számára, akik a kontinensről kívántak rabszolgákat vinni a gyarmataikra. Az újabb kutatások azt is kimutatták, hogy az infrastruktúrát, amivel a rabszolga-kereskedelem könnyen

⁷ Képes György: *A tökéletesebb unió: az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya*. Budapest, Gondolat Kiadó, 2003. 5–6.

⁸ Matthew Spalding: *Az amerikai függetlenségi nyilatkozat és alkotmány alapelvei*. Ford. Csonka Judit. Budapest, Századvég Kiadó, 2011. 25–33.

⁹ Érdemes további kutatásokat végezni, hogy az általam vizsgált időszakban a Legfelső Bíróság hány olyan döntést hozott, ahol arra hivatkozva tagadták meg a választójog védelmét, hogy az alapító atyák a kérdést nem szabályozták az alkotmányban.

¹⁰ Lévai Csaba: *A förtelmes kereskedelem*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2020. 57–58.

megoldható volt, az afrikaiak maguk fejlesztették ki, továbbá olyan szoros viszony alakult ki az afrikai államok, kereskedők és az európaiak között, hogy a hitelezés is szokványossá vált köztük.¹¹

Az euroatlanti rabszolga-kereskedelemről több vita bontakozott ki az utóbbi évtizedekben, többen érvelnek továbbra is az úgynevezett „háromszög alakú kereskedelem” mellett, amelynek értelmében a kereskedők hajói Európában előállított cikkeket vittek Afrikába, amelyeket ott rabszolgákra cseréltek, és végül az Atlanti-óceán túlpartján az ott megtermelt javakra váltották őket, és vitték vissza a portékájukat Angliába, mások pedig hajónaplókra hivatkozva igyekeznek cáfolni ezt a tézist.¹² A lényeg azonban ezen kutatások tükrében sem változik, a jelenleg elérhető korabeli hajónaplók és egyéb iratok alapján elmondható, hogy 1514 és 1866 között 10 569 658 rabszolgát szállítottak el Afrikából, közülük mindössze 9 118 115-en¹³ érkeztek meg valamelyik célországba. Ugyanakkor az amerikai gyarmatokra az összes elszállított rabszolgának csak a 3%-a került, a többi rabszolga a Karib-szigetek és Dél-Amerika országai között oszlott meg. Az észak-amerikai gyarmatokra érkező rabszolgák 28,8%-a érkezett meg Maryland, Virginia, Észak-Karolina területére, míg 46%-ot Dél-Karolinába és Georgiába szállítottak, Louisianába és Floridába 4,5% érkezett, a többi afrikai rabszolga pedig az északi és középső államokba került.¹⁴

A rabszolgákra vonatkozó első törvényi szabályozást a gyarmatokon 1639-ben Marylandben vezették be. Ebben a rabszolgákat mint kivételt említik azon személyek közül, akiket megilletnek bizonyos jogok. 1640-től kezdődően a gyarmatokon nem viselhettek fegyvert, 1660-tól kezdődően általánossá vált a rabszolgákkal kapcsolatos jogalkotás, amelynek egyik központi eleme volt a fehérek és afroamerikaiak közötti házasság tiltása, míg 1691-ben Virginiában a nemi kapcsolatot is törvénytelennek nyilvánították a különböző rasszú emberek között.¹⁵ A komplex jogalkotás első terméke Virginiához fűződik, ahol 1705-ben rabszolgákról szóló törvénykönyvet alkottak. Az 1720-as évektől kezdve pedig igyekeztek a jogszabá-

¹¹ Lévai (2020): i. m. 114–127.

¹² Lévai (2020): i. m. 66–73.

¹³ Az elhalálozás nagyon magas volt a szállított rabszolgák között, ennek okait részletesen lásd Lévai (2020): i. m. 141–162.

¹⁴ Lévai (2020): i. m. 173–181.

¹⁵ További kutatásra érdemes annak vizsgálata, hogy a XIV. alkotmánykiegészítés – amely tiltotta a diszkriminációt – és az 1960-as évek polgárjogi mozgalmak közötti időszakban mennyire eltérő volt e tekintetben az egyes államok jogalkotása, és mikortól kezdve volt tiltott ilyen jogszabályokat hozni az egész Egyesült Államok területén.

lyok meghatározni, hogy a rabszolgáknak miben rejlik a jogi státusza. A 18. század elején nagy vitát képezett annak meghatározása, hogy a rabszolga ingó dolognak vagy ingatlannak minősül-e, amely utóbbi esetben osztotta a földtulajdon sorsát.¹⁶

A függetlenségi háború kezdetén az afroamerikaiak száma 251 418 volt,¹⁷ ugyanakkor az 1850-es népszámlálás adatai alapján az Egyesült Államok lakossága 23 191 876 főt tett ki, amelyből 3 204 313 fő rabszolga és további 434 495 fő szabad színes bőrű volt.¹⁸ A legtöbb rabszolga, 472 528 fő Virginiában, a legkevesebb, 28 fő pedig Utahban élt. Az afroamerikaiak számának növekedése olyan mértéket ért el, hogy Virginia esetében a szabad színes bőrűek és rabszolgák a társadalmon belül 58,88%-os többségbe kerültek.¹⁹ Az Egyesült Államokban tízévente tartanak népszámlálást az alkotmány I. cikk 2. §-a alapján, tekintettel arra, hogy magának a népszámlálásnak és az afroamerikaiak összeírásának jelentősége kiemelt volt. Ennek oka, hogy az alkotmány elfogadásakor a képviselőházban a képviselői helyeket lakosságárányosan osztották el úgy, hogy a rabszolgák számának háromötödét hozzáadták a szabad amerikaiak számához.

3. Észak és Dél

Dél és Észak két merőben eltérő történelmi fejlődésen keresztülmenő területe az Egyesült Államoknak, amelyek politikailag, gazdaságilag és társadalmilag különböző utat jártak be a gyarmati kortól kezdve. A 19. század elejére a Dél a világ legnagyobb gyapottermelője lett, a hatalmas keresletet, amely ebben az időszakban alakult ki, nem lehetett máshogy kielégíteni, mint kíméletlen rabszolgamunkával. 1808-ra a Kongresszus betiltotta a rabszolgák behozatalát az Egyesült Államokba, amivel lényegében arra sarkallta a Dél rabszolgatartóit, hogy minél magasabb legyen a rabszolgák között a születési arány.²⁰ Az Egyesült Államok két része között a konfliktus a rabszolgaság vonatkozásában a század közepére kezdett kiélesedni.

¹⁶ Lévai (2020): i. m. 314–323.

¹⁷ Lévai (2020): i. m. 314.

¹⁸ Disszertációm szempontjából további kutatási területnek bizonyul az afroamerikai populáció alakulása az egyes államokban a vizsgált időszak alatt.

¹⁹ A népszámlálások adatait az Amerikai Népszámlálási Hivatal tartja nyilván 1902 óta (United States Census Bureau: *Comparative Table of Population*).

²⁰ További érdekes kutatási terület annak vizsgálata, hogy az alapvetően monogám berendezkedésű társadalomra az ilyen jellegű „szaporítás” hogyan hatott, valamint vallási szempontból a korban ezt hogyan értékelték.

Az úgynevezett „Missouri-kompromisszumot” 1820-ban alakították ki az északi és déli államok, amely alapján az úgynevezett Mason–Dixon-vonaltól délre lévő államokban engedélyezték a rabszolgotartást. Ezzel szemben attól északra tiltották, az új tagállamok felvétele során pedig igyekeztek mindig úgy eljárni, hogy ezzel ne boruljon meg a kényes egyensúly, és a Szenátusban ne kerüljenek túlsúlyba sem a rabszolgotartó, sem az abolicionista államok. Habár a Mason–Dixon-vonaltól északra fekvő államokban tiltott volt a rabszolgaság, ez nem jelentette azt, hogy ne lett volna északon szegregációs, diszkriminatív jogalkotás, például New Yorkban 1821-ben bevezették az új cenzusos választójogot, de kizárták belőle a nem fehéreket.²¹

Fontos megjegyezni, hogy Észak és Dél között nem pusztán a rabszolgaság miatt volt ellentét. Észak magas vámokban volt érdekelt, ellenben a déli államok az alacsony vámilletéket tartották volna előnyösnek gazdasági szempontból. Észak a közvetlen adóztatást, míg Dél a közvetett adókat tartotta előnyösebbnek. A Dél tőkekitettsége nagyon magas volt, a bevételük nagyban függött a világpiaci áráktól. Amennyiben ezek alacsony szintre kerültek, tőkeinjekciókra volt szükség, ezeket azonban a New York-i bankoktól, illetve Londonból tudták csak beszerezni. A monokulturális gazdálkodás továbbá hosszú távon nehézségeket okozott a délieknek, akik az Egyesült Államok iparának pusztán 8%-ával rendelkeztek.²² Az ellentétek Észak és Dél között végül fegyveres konfliktusban csúcsosodtak ki, amelyet a történetírás amerikai polgárháborúnak nevez.

4. Egyenlőségi jogalkotás

A polgárháborút a rekonstrukció korszaka (1865–1877) követte, ez időszak alatt kellett a központi kormányzatnak megbirkóznia a háború következményeivel, azzal a pusztítással, amely hozzávetőleg 250 000 amerikai halálához, ugyanakkor négymillió afroamerikai felszabadításához vezetett. Ezen túlmenően az anyagi kár is jelentős volt: épületek, gyárak és további infrastruktúra sokasága semmisült meg.²³ Az afroamerikaiakkal kapcsolatos jogalkotás első lépcsője a XIII. alkotmánykiegészítés volt, amely a rabszolgaságot az Egyesült Államok egész területén

²¹ Paul Johnson: *Az amerikai nép története*. Ford. Makovecz Benjamin. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016. 309–321.

²² Johnson (2016): i. m. 430–433.

²³ W. E. Burghardt Du Bois: Reconstruction and its Benefits. *The American Historical Review*, 15. (1910), 4. 781–799.

eltörölte. A kiegészítés megalkotása igencsak nehézkes volt, mert hiába volt elsöprő többségben a republikánus párt a Kongresszusban, a tagjaik nem értettek egyet a rabszolga-felszabadítás mikéntjével.²⁴ Az alkotmánykiegészítés (2) bekezdése nagy jelentőséggel bírt, ugyanis a Kongresszus alkotmányos felhatalmazást kapott, hogy jogalkotással kényszerítse ki a rabszolgaság eltörlését.

A Kongresszusban heves vita bontakozott ki arról, hogy miről is szól a felhatalmazás, többen úgy tartották, hogy pusztán a rabszolgaság megszüntetése magában hordozza azt, hogy valaki szabad ember, márpedig a szabad embernek bizonyos elidegeníthetetlen jogai vannak az amerikai alkotmány alapján. 1866-ban született meg a polgárjogi törvény (Civil Rights Act), amelynek alkalmazhatóságát csak majd egy évszázaddal később erősítette meg a Legfelső Bíróság a *Jones v. Alfred H. Mayer Co.*²⁵ ügyben. 1871-ben a Kongresszus elfogadta a jogérvényesítési törvényt (Enforcement Act), amelyet a Ku Klux Klan²⁶ működése miatt hoztak, és amely megtiltotta az államoknak és a nem állami aktoroknak, hogy amerikai állampolgárokat akadályozzanak meg abban, hogy a jogaikkal éljenek.

Az Amerikai Egyesült Államok állampolgársága kettős, egyrésztől a tagállam felé is keletkeztet jogokat és kötelezettségeket, másrésztől magával a szövetségi rendszerrel szemben is. 1868-ban fogadták el a Kongresszus és az államok a XIV. alkotmánykiegészítést, amelynek értelmében az egyes tagállamok által hozott jogszabályok nem korlátozhatják az amerikai állampolgároknak azon jogait, amelyeket az alkotmány és annak kiegészítései rögzítenek. A kiegészítésben megjelenik a *due process* elve, továbbá rögzíti, hogy a Legfelső Bíróságnak²⁷ joga van hatályon kívül helyezni²⁸ az olyan állami jogszabályt, amely az alkotmánnyal ellentétes.

A Legfelső Bíróság 1883-ban a Civil Rights Cases ügyekben²⁹ hozott ítéletében kimondta, hogy a Kongresszusnak nincsen alkotmányos felhatalmazása arra, hogy az afroamerikaiak számára jogegyenlőséget biztosítson. Ezt követően

²⁴ További kutatásra érdemes a XIII. kiegészítés körüli vita, valamint az, hogyan egyeztek meg végül egy kompromisszumos megoldásban.

²⁵ *Jones v. Alfred H. Mayer, Co.*, 392 U.S. 409, 439 (1968).

²⁶ További kutatásra érdemes, hogy a Ku Klux Klan mennyire akadályozta Délen az afroamerikaiakat abban, hogy gyakorolják választójogukat.

²⁷ Disszertációm szempontjából érdemes áttekinteni, hogy a Legfelső Bíróság milyen döntéseket hozott a XIV. alkotmánykiegészítés vonatkozásában a kutatásom által vizsgált időszakban.

²⁸ Tóth Zoltán József: Az Egyesült Államok alkotmányának kartális és történeti jellege. *Polgári Szemle*, 13. (2007), 4–6.

²⁹ Civil Rights Cases, 109 U.S. 3 (1883).

kezdődött az az időszak, amely a szegregáció és diszkrimináció évszázada volt az afroamerikaiak számára. Egy évszázaddal később³⁰ az afroamerikaiak jelentős győzelmet könyvelhettek el, amikor a Legfelső Bíróság a *Griffin v. Breckenridge*³¹ ügyben kimondta, hogy a Kongresszusnak joga van arra, hogy olyan jogszabályokat alkosson, amelyek polgárjogilag és büntetőjogilag is védelmezik az afroamerikaiakat, továbbá megállapította, hogy a jogérvényesítési törvény minden jogra kiterjedő védelmet nyújt, amennyiben a jogsértők motivációja diszkrimináción alapul.³²

A XV. alkotmánykiegészítés a disszertációm szempontjából az egyik legfontosabb jogszabály, tekintettel arra, hogy a választójoggal kapcsolatos. A kiegészítés megtiltotta, hogy akár a szövetségi kormányzat, akár az egyes államok olyan jogszabályokat fogadjanak el, amelyek „fajra, bőrszínre vagy korábbi szolgaságra” tekintettel korlátozzák egyes amerikai állampolgárok választójogát. A kiegészítés felhatalmazta a Kongresszust, hogy a választójogi diszkrimináció tilalmának érvényesítése végett jogszabályokat alkosson.³³ A kiegészítés elfogadására azért volt szükség – annak ellenére, hogy a XIV. alkotmánykiegészítés rögzíti a *due process* elvét –, mert a déli államok a választójogi diszkrimináció területén elképesztő ellenállást folytattak. A kiegészítés célja kifejezetten egy alapjog, mégpedig a választójog védelme volt. Ezt a Képviselőházban 510:42 arányban szavazták meg a képviselők, ami a korszak kongresszusi viszonyait tekintve³⁴ nem okozott meglepetést. Jóllehet a Szenátus úgy kívánta kiterjeszteni a XV. alkotmánykiegészítés által meghatározott tilalmakat, hogy nem lehetett volna megkülönböztetést tenni a választójog területén „faj, bőrszín, származás, vagyon vagy vallási meggyőződés alapján”, ez a javaslat végül nem került be a kiegészítésbe. A Kongresszus törekvéseinek végérvényesen a Legfelső Bíróság *Reynolds v. Sims*³⁵ ügyben kimondott ítélete szabott korlátot azáltal, hogy a bíróság megállapította, hogy az alkotmány és annak kiegészítése csupán rögzíti az államok

³⁰ Az általam a disszertációmban vizsgált korszak határai meghúzásának oka a hagyományos megközelítést követve abban rejlik, hogy ezen két döntés között eltelt időszak az, amelyben az afroamerikaiak ugyan már nem voltak rabszolgák, a jogfosztott állapotuk mégis törvényesítve volt.

³¹ *Griffin v. Breckenridge*, 403 US 88 (1971).

³² Rebecca E. Zietlow: *Free at Last! Anti-Subordination and the Thirteenth Amendment*. *Boston University Law Review*, 90. (2010). 256–290.

³³ Kiss Barnabás: Az egyenlő jogvédelem alkotmányjogi kérdései az Egyesült Államokban. *Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica*, 59. (2001), 10. 7–8.

³⁴ A polgárháború után a republikánusok elsőprő többségben voltak a Kongresszusban, tekintettel arra, hogy a déli államok, amelyekben a demokrata párt legtöbb választója élt, ekkor még nem kerültek vissza az Unióba.

³⁵ *Reynolds v. Sims*, 377 U.S. 533 (1964).

és a szövetségi kormányzat jogait a választójog tekintetében, de nem tartalmazza a választójogot mint alapvető jogot. Így hiába igyekezett a Kongresszus megadni a választójogot mindenki számára, ez nem járt sikerrel.³⁶

Miként az várható volt, a déli államok a XV. alkotmánykiegészítés rendelkezéseit felháborodással fogadták. Erre válaszul a Kongresszus elfogadta az 1865-ös választójogi törvényt, valamint több, az afroamerikai választójogi törekvéseket segítő jogszabályt, ezek azonban mégsem érték el a kívánt hatást. Ismét a Legfelső Bíróság állt ellen³⁷ a kongresszusi reformoknak, amikor a *United States v. Reese* ügyben³⁸ a bíróság meghozta azt a döntését, hogy a Kongresszusnak nincsen hatásköre arra, hogy olyan jogszabályokat alkosson, amelyekkel azokat bünteti, akik másoktól megtagadják a választójogot.³⁹

5. Déli jogalkotás a 19. század végén

A rekonstrukció után három különböző megoldást tartottak egyesek számon az afroamerikaiakkal kapcsolatos kérdések megoldására. Az egyik a teljes emancipáció lett volna, a másik a radikális délieké, akik visszaállították volna a polgárháború előtti rabszolgaságot, a harmadik végül a konzervatív megközelítés, amely a szegregációt sem ellenezte teljes mértékben.⁴⁰ Carl Neumann Degler történész szerint maga a szegregáció olyan középút, amelyen az egyes álláspontok találkoztak. Véleménye szerint a szegregáció egy kompromisszum volt, amelyet mindkét oldal kénytelen-kelletlen elfogadott, és hosszú időre *status quó*vá vált.⁴¹

A jogegyenlőségi kiegészítésekre válaszul a déli államok olyan jogalkotásba kezdtek, amellyel igyekeztek megőrizni a korábban évszázadokon át fennálló helyzetet. Ebben az időszakban jelentek meg az úgynevezett fekete kódexek (*Black Codes*), amelyek céljukat és következményeiket tekintve az afroamerikaiak

³⁶ Steven I. Friedland: *African-Americans and Sustained Voting Rights Inequality. Duquesne Law Review*, 31. (1983). 4. 685–728.

³⁷ A Legfelső Bíróság hatáskörének kialakulására lásd továbbá Beke-Martos Judit: *Az Amerikai Egyesült Államok szövetségi bírósági rendszerének kialakulása*. In Megyeri-Pálffy Zoltán (szerk.): *Szuverénitáskutatás*. Budapest, Gondolat Kiadó, 2020. 56–71.

³⁸ *United States v. Reese, et al.*, 92 U.S. 214 (1876).

³⁹ *United States v. Reese, et al.*, 92 U.S. 214 (1876).

⁴⁰ Szilvay Gergely: *Az amerikai Dél. Régi rend az Újvilágban*. Budapest, Rubicon Intézet, 2021. 245.

⁴¹ Carl Neumann Degler: *Az élő múlt*. Ford. Szuhay-Havas Ervin – Zinner Judit. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1993. 238.

ingyenmunkáját eredményezték a földeken.⁴² Az elsők között Mississippi és Dél-Karolina vezetett be ilyen jogszabályokat 1865 végén. Ez annak ellenére történt, hogy az északi államok figyelmeztették a délieket, hogy az afroamerikaiak szabadságának el nem ismerése további katonai megszállást vonhat maga után. A déliek továbbra is tartották magukat ahhoz, hogy a gazdaságuk fenntartásához szükség van az ingyenes munkaerőre, ezen túlmenően pedig az afroamerikaiakkal kapcsolatos radikálisan rasszista nézetek is hozzájárultak ahhoz, hogy ilyen jogszabályok szülessenek. Tekintettel arra, hogy a polgárháborút nem követték megtorlások, így azok, akik egykoron rabszolgatartók voltak, visszakérültek az államok törvényhozásába. Így maguk alakíthatták ki azt a jogi környezetet, amelyben az afroamerikaiakat a legjobban ki tudták zsákmányolni.⁴³

A választójog tekintetében elmondható, hogy közvetlenül a rekonstrukció után az afroamerikaiak helyezte nem volt kirívóan negatív Délen. Virginiában 1869–1891 között mindig voltak afroamerikaiak az állam képviselőházában, Dél-Karolinában 1878–1901 között 47 afroamerikai volt képviselő.⁴⁴ Ugyanakkor a század végére a Dél törekvése a szegregációra éppen a választójog korlátozásával kezdődött, ugyanis elmondhatjuk, hogy egy demokráciában a választójog minden jog alapja. Ha egy társadalmi csoportnak nincsen képviselete a döntéshozásban, akkor velük szemben könnyebben lehet diszkriminatív jogot alkotni. A XV. alkotmánykiegészítés vonatkozásában elmondható, hogy annak ellenére, hogy alkotmányos szintre emelték a megkülönböztetés tilalmát, a déli államokban a diszkriminatív jogszabályok a választójog területén mégis rendszerezések lettek. Egyes álláspontok szerint maga a kiegészítés szövegezése önmagában alkalmat adott arra, hogy azt megkerülve diszkrimináljanak a déli jogalkotók, továbbá az afroamerikaiakkal szembeni előítéleteket is tovább szította.⁴⁵ Délen az afroamerikaiak választójogának megvonása felé tett lépések az 1870-es években kezdődtek. Mississippi az első államok között vezetett be olyan cenzust, amelynek a célja a jogalkotók elképzelése szerint az afroamerikaiakat korlátozta volna abban, hogy a választójogukat gyakorolják. Ugyanakkor ez felhőborította az ültetvényesek egy részét, hiszen

⁴² További kutatási irány lehet annak vizsgálata, hogy a különböző déli államok miképpen érveltek az afroamerikaiak alsóbbrendűsége mellett.

⁴³ Joe M. Richardson: *Florida Black Codes. The Florida Historical Quarterly*, 47. (1969), 4. 365–379.

⁴⁴ Szilvay (2021): i. m. 244.

⁴⁵ Friedland (1983): i. m. 702–708.

a magas választási illeték (2 dollár)⁴⁶ rengeteg fehér amerikaiat is kizárt a választójog gyakorlásából. Továbbá az ültetvényesek a földjeiken dolgozó afroamerikaiakra nyomást gyakoroltak volna, hogy kire szavazzanak, és ezáltal nagy befolyásra tehettek volna szert az államban. A többi államban különböző censzusok léteztek, mégis a legelterjedtebb a vagyoni censzus volt, amelynek következtében 50% alá esett a választási részvétel.⁴⁷

1894-re a Kongresszusban is megváltozott a hangulat. A Kongresszusban a republikánusok a déli államok szavazata nélkül is hatalmas győzelmet arattak 1884-ben, és a legnagyobb elnöki győzelmet érték el 1886-ban. Ezek a győzelmek azt eredményezték, hogy a republikánusokat egyre kevésbé érdekelte az afroamerikaiak választójogi harca. A párton belül az a nézet alakult ki, hogy a rekonstrukciós jogalkotást fel kell váltania az egyetértésnek, és ennek keretében az unió minden államának magának kell a választójogi kérdéseket megválaszolnia.⁴⁸

A Legfelső Bíróság a 19. század második felétől sorban hozott olyan döntéseket, amelyek a választójog terén hátrányosan érintették az afroamerikaiakat. A *Minor v. Happersett*⁴⁹ ügyben a Bíróság az Egyesült Államok alkotmányának 1. cikke 4. §-át kiterjesztően értelmezte, ugyanis maga a 4. § az államokra bízta a választás idejét, módját és helyét,⁵⁰ de magáról a választójogról mint alapjogról nem szól.⁵¹ A *Giles v. Harris*⁵² ügyben a Bíróság elismerte, hogy még ha az egyes választójogtól megfosztó törvények alkotmányellenesek is, magának a Bíróságnak nincsen hatásköre ezekben az ügyekben döntenie.

Azt követően, hogy a déli államok sikeresen leépítették a választójogot, elkezdődött a Jim Crow⁵³-korszak. A szegregációs jogalkotásnak köszönhetően a Dél egy kvázi kasztrendszert épített ki, ugyanakkor ezt nem teheték volna meg az Észak

⁴⁶ A disszertációm szempontjából további kutatásra érdemes, hogy milyenek voltak a vagyoni viszonyok, és az egyes vagyoni censzusok alapján mennyire volt korlátozott a szavazati joggal rendelkezők aránya Délen.

⁴⁷ Szilvay (2021): i. m. 246–248.

⁴⁸ Michael J. Klarman: *From Jim Crow to Civil Rights. The Supreme Court and the Struggle for Racial Equality*. Oxford, Oxford University Press, 2004. 24–28, 58–73.

⁴⁹ *Minor v. Happersett*, 88 U.S. (21 Wall.) 162 (1875).

⁵⁰ Bódy–Urbán (2001): i. m. 479–495.

⁵¹ Friedland (1983): i. m. 691–695.

⁵² *Giles v. Harris*, 189 U.S. 475 (1903)

⁵³ A Jim Crow megnevezés rendkívül pejoratív és bántó kifejezés volt az afroamerikaiakra a 19. század során. Ezzel összefüggésben Jim Crow-érának azt az időszakot nevezzük, amikor a déli államok diszkriminatív jogalkotást folytattak az afroamerikaiakkal szemben.

támogatása nélkül.⁵⁴ A Legfelső Bíróság nagyban hozzájárult a szegregációs jogalkotás korszakához több döntésével. A *Slaughterhouse Cases*⁵⁵ esetében arra a megállapításra jutott, hogy a XIV. alkotmánykiegészítést nem lehet az államokra is kiterjeszteni, az kizárólag a szövetségi kormányzatot köti, valamint csak szó szerint és nem kiterjesztően értelmezendő a kiegészítés. A legjelentősebb döntést a *Plessy v. Ferguson* ügyben hozta a bíróság. A *Plessy v. Ferguson*⁵⁶ ügyben Louisiana 1890-es törvényét támadták, amely különböző vasúti kocsik használatát írta elő színes és fehér bőrű utasok számára. Az ügyben arra hivatkoztak, hogy sérül a XIV. alkotmánykiegészítésben garantált egyenlő eljárás (*due process*) elve. A keresetet a Bíróság elutasította, Brown bíró érvelése pedig több mint fél évszázadra meghatározó maradt az egész unióban. Brown ugyanis azt fejtette ki, hogy hiába az a célja a XIV. alkotmánykiegészítésnek, hogy jogegyenlőséget biztosítson, ez nem jelenti azoknak a különbségeknek a megszüntetését, amelyek a két faj eltérő társadalmi helyzetéből erednek. Ezt követően az egyenlően, de külön elv érvényesült a jogalkotásban.⁵⁷

A Jim Crow-korszakban sorban születtek az olyan törvények, amelyek szegregálták az afroamerikaiakat az élet minden területén, beleértve az oktatást, a házasságot, a közlekedést, de még a mellékhelyiségek használatát is. A szegregációs jogalkotás a 20. század második évtizedére olyan méreteket öltött, hogy az már a városokon is állandó nyomot hagyott.⁵⁸ A nagyvárosokban szinte minden sarkon lehetett annak jelét látni, hogy kétféle állampolgárság létezik az Egyesült Államokban.⁵⁹

6. Választójog és szegregáció a 20. század első felében

Tekintettel arra, hogy a választójog egyik – a Legfelső Bíróság által többször is jóváhagyott – korlátja az írás-olvasás tudás volt, az oktatáshoz való jog szorosan összefonódott a választójoggal. Emellett meg kell jegyezni, hogy a politikai jogok, így különösen a passzív választójog sikeres gyakorlásához elengedhetetlen

⁵⁴ Észak diszkriminatív jogalkotásáról lásd bővebben Szilvay (2021): i. m.

⁵⁵ *Slaughterhouse Cases*, 83 U.S. 36 (1872).

⁵⁶ *Plessy v. Ferguson*, 163 U.S. 537 (1896).

⁵⁷ Nagyné Szegvári Katalin: *Fejezetek az Amerikai Alkotmány történetéből*. Budapest, HVG-Orac, 2002. 63–64.

⁵⁸ Elizabeth Guffey: *Knowing Their Space: Signs of Jim Crow in the Segregated South. Design Issues*, 28. (2012), 2. 41–60.

⁵⁹ A szegregáció városképre gyakorolt hatásáról részletesebben lásd Guffey (2012): i. m.

az oktatás.⁶⁰ A 20. század elejére a legtöbb déli államban már szegregációs közoktatás folyt, az afroamerikaiak részére fenntartott iskolákat legtöbbször az általuk befizetett adókból tartották fenn a nyomornegyedekben. Ezeknek az iskoláknak a felszereltsége mind tárgyi, mind személyi szempontból megkérdőjelezhető volt, így elmondhatjuk, hogy ezen a téren – is – inkább az egyenlőtlenül, de külön elv volt a valóság. 1915-re a fehérek iskoláztatására Alabamában hatszor, Észak-Karolinában háromszor és Dél-Karolinában tizenkétszer több közpénz jutott, mint az afroamerikaiak oktatására. A *Cumming v. Richmond County Board of Education*⁶¹ ügyben a Legfelső Bíróság olyan kérdésben hozott ítéletet, ahol az állam inkább fehér iskolákra költött pénzt, és forráshiányra hivatkozva nem fejlesztett afroamerikai iskolákat. A Bíróság szerint nem történt diszkrimináció, mert a döntés háttérében nem ez állt, hanem gazdasági szempontok.⁶²

Az afroamerikaiak a harcukat leginkább a bíróságokon folytatták, arra tekintettel, hogy ott sokkal nagyobb biztonságban voltak, mint az utcákon.⁶³ Az afroamerikai elit a 19. század végére olyan jogvédő és aktivista szervezeteket hozott létre, mint a National Afro American League vagy a National Association for the Advancement of Colored People (NAACP), amelyek segítették az afroamerikaiakat a jogaik érvényesítésében, illetve az azért való harcban.⁶⁴ 1910-re az NAACP⁶⁵ és több északi újság arra a következtetésre jutott, hogy a Legfelső Bíróság és az egyes államok jogalkotása elérte a mélypontot, többek szerint maga a Bíróság nem tett semmit az alkotmánykiegészítések érvényesítése érdekében, sőt inkább támogatta a szegregációt. Az NAACP odáig ment, hogy egy közleményében kijelentette, hogy a Legfelső Bíróság szerint az afroamerikaiaknak nincsenek jogaik.⁶⁶

A változás ugyanakkor lassacskán, de már a küszöbön állt.⁶⁷ A *Bailey v. Alabama*⁶⁸ ügyben egy afroamerikai földműves szerződést kötött egy ültetvényessel,

⁶⁰ Disszertációm szempontjából fontosnak tartom az oktatással kapcsolatos korabeli jogalkotást is megvizsgálni.

⁶¹ *Cumming v. Richmond County Board of Education*, 175 U.S. 528 (1899).

⁶² Klarman (2004): i. m. 58–63.

⁶³ 1899 és 1951 között mintegy 4900 afroamerikait lincseltek meg Délen, lásd Szilvay (2021): i. m. 249.

⁶⁴ Nagyné (2002): i. m. 66.

⁶⁵ A National Association for the Advancement of Colored People egy afroamerikai jogvédő szervezet (<https://naacp.org/>).

⁶⁶ Klarman (2004): i. m. 73–76.

⁶⁷ Disszertációm szempontjából fontosnak tartom megvizsgálni, hogy melyek voltak a változást kiváltó politikai, társadalmi okok.

⁶⁸ *Bailey v. Alabama*, 219 U.S. 219 (1911).

hogy munkát végezzen nála, de a munka elvégezte előtt eljött a földről, és ezzel *de facto* felbontotta a szerződését. Az első fokon eljáró bíróság a földművest bűnösnek találta, és közmunkára ítélte, majd a földműves a Legfelső Bíróságnak keresetében előadta, hogy az olyan munkaszerződés, amelyből nem lehet kilépni, a XIII. kiegészítésbe ütközik, a Bíróság pedig végül igazat adott neki.

A választójog tekintetében mérföldkőnek számított a Legfelső Bíróság által a *Guinn v. United States*⁶⁹ ügyben hozott döntés.⁷⁰ Az ügyben Oklahoma alkotmányának egyik kiegészítését támadtak a bíróság előtt, amely tartalmazott egy olyan kitételt, hogy azoknak a személyeknek, akik 1866. január 1-je előtt rendelkeztek választójoggal, vagy valamelyik felmenőjük rendelkezett ilyen joggal, nem kellett bizonyítaniuk, hogy tudnak írni-olvasni. Az ilyen kikötéseket nevezték nagyapaklauszulának (*grandfather-clause*), ami segítette a jogalkotókat abban, hogy minél kevesebb fehér amerikait zárjanak ki a választójogból. A XV. alkotmánykiegészítést vizsgálva a Bíróság két megállapításra jutott. Egyrészt arra, hogy maga a XV. alkotmánykiegészítés valóban egyfajta korlátja a választójognak, hiszen nem lehet „fajra, színre vagy korábbi szolgaságra való hivatkozással”⁷¹ korlátozni a szavazati jogot, ugyanakkor azt is megállapította, hogy az írás-olvasás megkövetelése a választójog gyakorlásához jogszerű, mert értelmezésükben az nem sérti a XV. alkotmánykiegészítést. Ebben a tekintetben valóban olybá tűnhet, hogy a joggyakorlást elvonja a szövetségi kormányzat, de ahogy a bíróság érvelésében is kifejtette, erről nincs szó, pusztán arról, hogy ezen állami jog gyakorlása – mint általában a jogoké – nem korlátlan. A Legfelső Bíróság a döntését később is megerősítette a *Myers v. Anderson*⁷² ügyben, amikor kimondta, hogy nem lehet a választójogi jogszabályokban valamely joggyakorlatot vagy kötelezettség teljesítését olyan időponthoz kötni, amely megelőzi a XV. alkotmánykiegészítés hatálybalépését.⁷³

⁶⁹ *Guinn v. United States*, 238 U.S. 347 (1915).

⁷⁰ Esetjogi elemzéshez lásd Urbán Kristóf: A nagyapa-klauszula Oklahomában, a *Guinn* kontra Egyesült Államok ügy elemzése. In Nagy Marianna – Fazekas Marianna (szerk.): *Jogtudományi előadások az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar doktori iskolájának konferenciáján*, 2022. június 10. és 17. *Jogi Tanulmányok*, 21. (2022). 550–562.

⁷¹ Bódy–Urbán (2001): i. m. 479–495.

⁷² *Myers v. Anderson*, 238 U.S. 368 (1915).

⁷³ Disszertációm szempontjából kiemelten fontosnak tartom megvizsgálni a Legfelső Bíróság joggyakorlatát a 20. század első feléből, továbbá az egyes déli állami legfelső bíróságok gyakorlatát is.

7. Polgárjogi mozgalom és választójog

A polgárjogi mozgalom kezdete 1955. december 1-jére tehető, amikor is Rosa Parks nem volt hajlandó az afroamerikaiak részére fenntartott helyre ülni a buszon az alabamai Montgomeryben. A nő bátor kiállása egy olyan mozgalmat hívott életre, amely végül változást eredményezett a jogalkotás terén. A mozgalmat a külvilág számára Martin Luther King Jr. vezette, ugyanakkor valójában több vezetője is volt, köztük az egyik legaktívabb szervezetként az NAACP. A buszbojkottot követték az úgynevezett beülések (*sit ins*), amikor az afroamerikaiak fehérek számára fenntartott helyre ültek be. A tiltakozások elérték a céljukat, amikor a Legfelső Bíróság a *Boynton v. Virginia* ügyben⁷⁴ az Egyesült Államok egész területén betiltotta a szegregációt az olyan tömegközlekedési járatokon, valamint a buszvárókban, terminálokban és egyéb olyan helyiségekben, amelyek kapcsolatban vannak az államok közötti közlekedéssel. Ezt követően a mozgalom úgynevezett szabadságfutárokat küldött szét az egész unióban annak érdekében, hogy lássák, vajon a *Boynton*-ügyben hozott döntést a déli államok is betartják-e. Nem meglepő módon sok helyen gyűlölettel és erőszakkal találoztak. 1963-ban került sor a nagy washingtoni menetelésre, ahol több százezren tüntettek a szegregáció ellen.⁷⁵

A mozgalomnak és a rengeteg jogvitának köszönhetően 1964-ben elfogadták a polgárjogi törvényt (Civil Rights Act), miután majdnem egy évszázadig vita tárgya volt, hogy van-e joga ilyen jellegű törvényt elfogadnia a Kongresszusnak. Végül arra hivatkozva, hogy az alkotmány 1. cikk 8. §-a alapján a Kongresszusnak joga van az államok közötti kereskedelmet szabályozni, és tekintettel arra, hogy az 1960-as évekre szinte minden szolgáltatásnak volt köze az államközi kereskedelemhez, így sikeresen elérték a céljukat. Arra, hogy milyen abszurd eseteket szült ezen alkalmazása a polgárjogi törvénynek, érdekes példa a *Daniel v. Paul*⁷⁶ ügy, ahol a Legfelső Bíróság azt állapította meg, hogy egy arkansasi szórakoztató-központra is kiterjed a polgárjogi törvény hatálya, tekintettel arra, hogy a felszolgált ételek más államokból származtak.⁷⁷

⁷⁴ *Boynton v. Virginia*, 364 U.S. 454 (1960).

⁷⁵ Michael Jay Friedman: *Free at Last: The U.S. Civil Rights Movement*. Washington D.C., U.S. Dept. of State Bureau of International Information Programs. 2008. 35–45.

⁷⁶ *Daniel v. Paul*, 395 U.S. 298 (1969).

⁷⁷ Friedman (2008): i. m. 48–56.

1964-ben a XXIV. alkotmánykiegészítés⁷⁸ eltörölte a választási illetéket, majd a Kongresszus 1965-ben elfogadta a választójogi törvényt.⁷⁹ A törvény felhatalmazta a szövetségi kormányt, hogy azokban az államokban, amelyek 1964-ben írás-olvasás tesztet vagy más, a választójog gyakorlásához szükséges kvalifikációt követeltek meg, vegye át a választási regisztrációval kapcsolatos feladatokat. A törvény emellett megtiltotta, hogy a jövőben írás-olvasás tesztet alkalmazzanak, és felhatalmazta a szövetségi legfőbb ügyészt (*Attorney General of the United States*), hogy jogi eljárásokat indítson annak érdekében, hogy felszámolják a választási illetékeket.⁸⁰

8. Összegzés

Tanulmányomban felvázoltam azt az időbeli keretet, amelyet részletesebben kívánok vizsgálni a disszertációmban. A rekonstrukciótól az 1965-ös választójogi törvényig eltelt idő nagyon hosszú volt, még történelmi léptékkal mérve is. Sőt, kifejezetten hosszú volt annak a több millió afroamerikainak, akik ebben az időszakban *de iure* szabadként, *de facto* pedig jogfosztottként éltek. Látszik, hogy a választójogi kérdések nem vonatkoztathatók el a szegregációtól. Ugyanis amikor a Legfelső Bíróság vagy a jogalkotók valamelyik kérdésben egyik vagy másik irányba döntöttek, látható, hogy a másik kérdésben is hasonló döntések születtek. Ebből kifolyólag egyedülálló az a jogformáló munka, amelyet a Legfelső Bíróság végez. Következésképpen, döntéseik sokszor akár évtizedek joggyakorlatára és jogalkotására hatással voltak, mint ez a Plessy v. Ferguson ügy esetében történt.

A jogfejlődés szorosan összefonódik a társadalom adott helyzetével, miképp a politika kíméletlen szavazatszerző logikája is befolyásolja, hogy mi lesz végül az általánosan kötelező norma. Nem szabad azonban lebecsülni a közösségek, illetve a politika formáló erejét, amely végül – ha lassan is, de – a jogalkotásban csúcsozodik ki. A vizsgált száz év telis-tele van tragédiákkal, de sikerekkel is, és bár nehezen, de az afroamerikaiak az egyenlő jogokért folytatott harcukban végül győztek – legalábbis ami a jogszabályok normaszövegét illeti.

Az afroamerikaiak helyzete közel hatvan évvel a polgárjogi és a választójogi törvények után sem teljesen megoldott. A közvetett diszkrimináció, a rasszizmus és az el nem fogadás még a mai napig is jelen van az Egyesült Államokban.

⁷⁸ Disszertációm szempontjából kiemelten fontos a XXIV. alkotmánykiegészítés és annak elfogadásának vizsgálata.

⁷⁹ A későbbiekben igyekszem magát a törvényt részletesen elemezni.

⁸⁰ Friedman (2008): i. m. 58–61.

De talán emiatt – is – érdekes a jogtörténész feladata, mert feltárhatja, hogyan lehetett a szinte kilátástalan rabszolgaságtól a polgári jogegyenlőség eljutni, hogyan és milyen aktorok tevékenysége révén változtak meg a jogszabályok és javult több tízmillió afroamerikai élete.

Felhasznált irodalom

- Beke-Martos Judit: Az Amerikai Egyesült Államok szövetségi bírósági rendszerének kialakulása. In Megyeri-Pálfi Zoltán (szerk.): *Szuverenitáskutatás*. Budapest, Gondolat Kiadó, 2020. 56–71.
- Beke-Martos Judit: Az alkotmány és az állampolgárság napja. *JOG.történet. Az MTA–ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja*, 2021. szeptember 20. Online: <https://mtajogtortenet.elte.hu/media/89/e9/a9214331b71ce3202220ca59d4f50e5cd966cc-39760f41105a0d5f84994f/Beke-Martos-Judit-alkotmany-napja.pdf>
- Bódy Pál – Urbán Aladár (szerk.): *Szöveggyűjtemény az Amerikai Egyesült Államok történetéhez*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2001.
- Degler, Carl Neumann: *Az élő múlt*. Ford. Szuhay-Havas Ervin – Zinner Judit. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1993.
- Du Bois, W. E. Burghardt: Reconstruction and its Benefits. *The American Historical Review*, 15. (1910), 4. 781–799. Online: <https://doi.org/10.1086/ahr/15.4.781>
- Friedland, Steven I.: African-Americans and Sustained Voting Rights Inequality. *Duquesne Law Review*, 31. (1983), 4. 685–728. Online: <https://dsc.duq.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2895&context=dlr>
- Friedman, Michael Jay: *Free at Last: The U.S. Civil Rights Movement*. Washington D.C., U.S. Dept. of State Bureau of International Information Programs. 2008.
- Guffey, Elizabeth: Knowing Their Space: Signs of Jim Crow in the Segregated South. *Design Issues*, 28. (2012), 2. 41–60.
- Johnson, Paul: *Az amerikai nép története*. Ford. Makovecz Benjamin. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016.
- Kende Tamás – Nagy Boldizsár – Sonnevend Pál – Valki László (szerk.): *Nemzetközi jog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2014.
- Képes György: *A tökéletesebb unió: az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya*. Budapest, Gondolat Kiadó, 2003.
- Kiss Barnabás: Az egyenlő jogvédelem alkotmányjogi kérdései az Egyesült Államokban. *Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica*, 59. (2001), 10. Online: https://acta.bibl.u-szeged.hu/7088/1/juridpol_059_fasc_010_001-023.pdf
- Kistelegi Károly: „Natio és citoyen”: nemzetfelfogás és állampolgárság megszületése a francia forradalom alatt. In Rácz Lajos (szerk.): *Jurisprudentia splendidissima. Tanulmányok Nagyné Szegvári Katalin tiszteletére*. Budapest, Martin Opitz Kiadó, 2010. 89–117.

- Klarman, Michael J.: *From Jim Crow to Civil Rights. The Supreme Court and the Struggle for Racial Equality*. Oxford, Oxford University Press, 2004.
- Lévai Csaba: *A förtelmes kereskedelem*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2020.
- Nagyné Szegvári Katalin: *Fejezetek az Amerikai Alkotmány történetéből*. Budapest, HVG-Orac, 2002.
- Richardson, Joe M.: Florida Black Codes. *The Florida Historical Quarterly*, 47. (1969), 4. 365–379.
- Spalding, Matthew: *Az amerikai függetlenségi nyilatkozat és alkotmány alapelvei*. Ford. Csonka Judit. Budapest, Századvég Kiadó, 2011.
- Szilvay Gergely: *Az amerikai Dél. Régi rend az Újvilágban*. Budapest, Rubicon Intézet, 2021.
- Tóth Zoltán József: Az Egyesült Államok alkotmányának kartális és történeti jellege. *Polgári Szemle*, 13. (2007), 4–6. Online: <https://doi.org/10.24307/psz.2017.1217>
- United States Census Bureau: *Comparative Table of Population*. Online: <https://www2.census.gov/library/publications/decennial/1850/1850a/1850a-02.pdf>
- Urbán Aladár: *Köztársaság az Újvilágban*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.
- Urbán Kristóf: A nagyapa-klauszula Oklahomában, a Guinn kontra Egyesült Államok ügy elemzése. In Nagy Marianna – Fazekas Marianna (szerk.): *Jogtudományi előadások az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar doktori iskolájának konferenciáján*, 2022. június 10. és 17. *Jogi Tanulmányok*, 21. (2022). 550–562.
- Zietlow, Rebecca E.: Free at Last! Anti-Subordination and the Thirteenth Amendment. *Boston University Law Review*, 90. (2010). 255–312. Online: www.bu.edu/law/journals-archive/bulr/documents/zietlow.pdf

Jogforrások

- Bailey v. Alabama, 219 U.S. 219 (1911)
- Boynton v. Virginia, 364 U.S. 454 (1960)
- Civil Rights Cases, 109 U.S. 3 (1883)
- Cumming v. Richmond County Board of Education, 175 U.S. 528 (1899)
- Daniel v. Paul, 395 U.S. 298 (1969)
- Giles v. Harris, 189 U.S. 475 (1903)
- Griffin v. Breckenridge, 403 US 88 (1971)
- Guinn v. United States, 238 U.S. 347 (1915)
- Jones v. Alfred H. Mayer, Co., 392 U.S. 409, 439 (1968)
- Minor v. Happersett, 88 U.S. (21 Wall.) 162 (1875).
- Myers v. Anderson, 238 U.S. 368 (1915)
- Plessy v. Ferguson, 163 U.S. 537 (1896)
- Reynolds v. Sims, 377 U.S. 533 (1964)
- Slaughterhouse Cases, 83 U.S. 36 (1872)
- United States v. Reese, et al., 92 U.S. 214 (1876)